

ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Кафедра фундаментальних та приватно-правових дисциплін

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

підготовки бакалавра

спеціальність 081 «Право»

(ШИФР ЗА ОПП-ВФП1)

Кіровоград – 2015 рік

Програма навчальної дисципліни «Історія держави та права зарубіжних країн» для студентів спеціальності 081 «Право», 2016 р.

Розробник: Цигульський С.М., к.і.н., доцент кафедри фундаментальних та приватно-правових дисциплін

Обговорено та рекомендовано Науково-методичною комісією ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

Протокол від 08 вересня 2016 року № 1

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Історія держави та права зарубіжних країн» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за спеціальністю «Право».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є загальні і специфічні закономірності виникнення, розвитку держави і права окремих країн в конкретних історичних умовах в хронологічній послідовності. Її специфіка полягає у тому, що її основою виступають:

Міждисциплінарні зв'язки: історія держави та права зарубіжних країн, теорія держави та права, історія вчень про державу та право, політологія, філософія.

Програма навчальної дисципліни складається з наступних змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Вступ до курсу «Історія держави та права зарубіжних країн». Історія держави і права Стародавнього світу. Історія держави і права Середніх віків.

Змістовий модуль 2. Змістовий модуль 3. Історія держави і права нового часу. Історія держави і права новітнього часу.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є ознайомлення студентів з виникненням, розвитком та зміною типів та форм держави і права, а також державних органів і правових інститутів зарубіжних країн, а також формування широкого загального культурного та професійного юридичного світогляду, необхідного сучасному юристові.

Завдання:

ознайомлення студентів з найважливішими пам'ятками зарубіжного законодавства (від найдавніших до сучасних);

формування уявлень про конкретні соціально-історичні, культурні, економічні і політичні умови, в яких відбувалося виникнення і розвиток правових і державних інститутів;

виклад фактичного матеріалу в обсязі, передбачуваному навчальною дисципліною;

виявлення аналогій і паралелей між найбільш розвиненими правовими системами минулого і сучасними правовими системами;

виклад понятійного апарату, необхідного для засвоєння студентами навчального матеріалу і розуміння ними юридичних текстів;

ознайомлення студентів з найбільш значущими дискусіями, що здійснювалися в рамках історичної та історико-юридичної наук з приводу тих чи інших феноменів (наприклад, феодалізму, рецепції римського права тощо), а також знайомство з основними концепціями, що стосуються розглянутих явищ.

За підсумками вивчення дисципліни студент повинен **знати**:

▲ питання виникнення, розвитку, суті та причин падіння різних історичних типів держав і систем права;

▲ форми держав і права, їхні різновиди, причини, суть і наслідки організаційних та структурних змін в державному апараті та системах права різних країн світу, які, попри різні епохи свого існування, залишили значний слід в історії людства, досвід яких широко використовувався (й використовується надалі) наступними поколіннями.

За підсумками вивчення дисципліни студент повинен **вміти**:

➤ розуміти юриспруденцію через аналіз сукупності історико-правових фактів, правових пам'яток;

➤ визначати риси й закономірності сучасного права виходячи з розуміння генезису основних галузей права в минулому;

➤ розуміти механізм діяльності державної влади, судових та правоохоронних органів.

➤ ефективно вирішувати поставлені спеціальні завдання, керуючись прикладами і навичками набутими на заняттях з історії держави і права.

➤ здійснювати тлумачення чинних нормативно-правових актів, спираючись на навички тлумачення законів, набуті під час занять з історії держави та права.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Вступ до курсу «Історія держави та права зарубіжних країн». Історія держави і права Стародавнього світу

Тема 1. Предмет, методологія, періодизація історії держави і права зарубіжних країн

Предмет науки історії держави і права зарубіжних країн та її місце у системі юридичних наук. Історичні закономірності розвитку держави і права. Методологія науки та курсу історії держави і права. Концепції походження та еволюції держави і права. Суть “цивілізаційного підходу” в розвитку людського суспільства. Періодизація історії держави і права. Історіографія.

Тема 2. Виникнення держави та права. Загальна характеристика держави та права країн Стародавнього Сходу

Термін «Стародавній Схід». Відмінність старосхідного та античного рабовласництва. Аргументи Сходу-Заходу. Причини виникнення в південно-західній Азії та північно-східній Африці перших держав. Спільні риси, притаманні усім державам Стародавнього Сходу. Державний лад, суспільний устрій та джерела права Стародавнього Єгипту.

Тема 3. Історія держави та права Стародавнього Вавилону

Джерела історії Стародавньої Месопотамії. Реформи Уруканіги. Створення нової держави – Царства Шумеру й Аккаду. Часи правління Хаммурапі – царя-царів. Створення Вавилонської династії. Найвидатніший правитель доби Нововавилонського царства Навуходоносор II. Поділ суспільства на верстви: авелуми («мужі», сини людини), мушкенуми («покірні», «дрібний люд»), вардуми (раби). Тамкари – «грошовиті люди»: банкіри, лихварі, торговці, воїни, вільні общинники, раби. Основні джерела виникнення рабства. Скарбник, начальник Царської гвардії й охорони, порадики царя, полководці як високі чиновники. Професійні судді. «Божий суд», водні ордалії. Ополчення як основна збройна сила Вавилону. Звичай і закон як основні джерела права. Мета видання законника Хаммурапі. Причини появи збірника законів Хаммурапі. Структура законів Хаммурапі.

Тема 4. Історія держави та права Стародавньої Індії

Виникнення держави в Індії. Періодизація розвитку держави і права в Індії. Суспільний лад. Система варн. Державний лад. Центральне і місцеве управління. Суд і судочинство. Джерела і основні риси права.

Тема 5. Історія держави та права Стародавнього Китаю

Періодизація державного розвитку Ст. Китаю: царства Шан (Інь), Чжоу, Цін, Хань. Держава Шан (Інь) 18-12 ст. до н.е. Правове становище основних верств населення на ранніх етапах становлення давнього китайського суспільства: родової аристократії на чолі з правителем; селян-общинників; рабів. Державний лад та адміністративний апарат китайської держави. Джерела права. Вплив конфуціанства та школи легістів на розвиток китайського права. «Книга законів» та її значення для давнього китайського права.

Тема 6. Держава та право Стародавньої Греції

Поняття «Гомерівського періоду». Поділ населення Ст. Греції. Органи управління суспільством в Ст. Греції. Рада старійшин (Буле). Народні збори (Агора). Вождь (Базилевс). Тиранічні форми правління в Ст. Греції. Архонт (начальник, старший). Полемарх (військовий вождь). Реформи Тезея (VII ст. до н.е.). Солон як один із «семи мудреців». Економічні та політичні реформи Солона. Значення реформ Солона. Реформи Клісфена. Значення реформ Клісфена. Реформи Перікла. Суть реформ Перікла. Поділ населення Ст. Греції на вільних та рабів. Метеки, вільновідпущеники, раби (державні та приватні). Структура органів влади в Ст. Греції.

Тема 7. Історія держави та право Стародавнього Риму

Джерела історії Стародавнього Риму. Періоди в історії розвитку держави. Етапи розвитку права в Стародавньому Римі. Поділ племен. Поділ населення додержавного Риму на суспільні верстви. Квірити. Клієнти. Плебеї. Органи управління суспільством. Реке (цар). Сенат. Жрецькі колегії. Реформи Сервія Тулія. Значення реформ Сервія Тулія. Органи влади у Стародавньому Римі. Народні збори. Сенат. Магістратура. Консули. Претори. Цензори. Трибуни. Едили. Квестори. Диктатор. Начальник кінноти.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Історія держави і права Середніх віків

Тема 8. Держава та право франків

Виникнення терміну «феодалізм». Визначальні ознаки феодалізму. Етапи розвитку феодальної держави. Форми трьох типів суспільних відносин. Франкське королівство. Король Дагоберт I. Держава франків періоду правління Карла Мартелла. Карл Великий. Збірник звичаєвого права франків – «Салічна правда». Право власності, зобов'язальне право, сімейні звичаї, кримінальне право, судовий процес.

Тема 9. Історія держави та право феодальної Франції

Формування держави і права у Франції. Періодизація середньовічної держави і права у Франції. Характеристика сеньоріальної монархії (IX–XIII ст.). Формування правових засад

станового ладу. Виникнення Генеральних штатів, їх функції. Організація фінансової системи. Посилення королівської влади (XVI–XVII ст.). Характеристика правової системи. Джерела права феодальної Франції. Кутюми Бовезі, королівські ордонанси, Нантський едикт, Конкордат Франциска I.

Тема 10. Історія держави та право феодальної Німеччини

Особливості утворення і розвитку німецької феодальної держави і права. Основні тенденції їх розвитку. Періодизація розвитку держави і права в Німеччині. Становлення і розвиток ранньофеодальної держави в Німеччині (X–XII ст.) Територіальна роздробленість та розвиток автономних німецьких князівств-держав (XIII – кінець XVIII ст.). Особливості абсолютизму в Німеччині. Особливості станової структури. Регулювання поземельних, майнових, шлюбно-сімейних відносин. Система кримінального права. «Саксонське Зерцало», «Кароліна», «Золота Булла». Міське право.

Тема 11. Історія держави та право феодальної Англії

Англосаксонський період англійської історії. Вільні керли. «Правда короля Ательтана». Державний лад. Поняття «щитових грошей». Шерифи. Король Генріх II. Велика Хартія вільностей. «Баронські статті». Англія – станово-представницька монархія.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Історія держави і права нового часу

Тема 12. Виникнення та розвиток буржуазної держави та права в Англії (середина XVII-XIX ст.ст.)

«Огороджування землі». Союз буржуазії з новим дворянством. Карл I (1625-1649 р.р.). Партія великої буржуазії. Індивідуалісти. Олівер Кромвель. Конституція під назвою «Інструмент управління». «Навігаційний акт». Король Карл II. Зовнішня політика Карла II. Релігійна політика Карла II. Падіння престижу Карла II і посилення опозиції (1674-78 р.р.). Престолауспадкування і політична криза 1679-81 р.р. Безпарламентське правління (1681-85р.р.). Закон «Про осілість». Яків II Стюарт (1685-1688 р.р.). «Славетна революція».

Тема 13. Утворення та розвиток буржуазних держав та право Франції

Панівні класи Франції. Просвітництво. Генеральні штати. Національні збори. Політична в'язниця Бастилія. Прийняття «Декларації прав людини і громадянина». Поділ країни. Конституція Франції 1791 року. Перша Французька республіка. Комітет громадського порятунку. Конституція Франції 1795 року. Уряд – Виконавча Директорія.

Тема 14. Виникнення і розвиток держави та право США

Перші колонії. Континентальний конгрес. «Декларація прав і потреб колоній» План асоціації I Континентального конгресу. Плантатор Джордж Вашингтон. «Декларація незалежності». «Декларації прав». «Статті конфедерації». Комітет штатів. Конституція США. Основні джерела американського права. Англійська система класифікації злочинів.

Тема 15. Паризька Комуна та утворення III Французької республіки

Республіканська федерація національної гвардії Сени. Уряд національної оборони. Адольф Луї Тьєр. Паризька комуна. Державний лад Комуни. Декрет Комуни про скасування високих окладів чиновникам. Декрет Комуни про відокремлення церкви від держави (2 квітня 1871 р.). Декрет про утворення Комітету громадського порятунку (1 травня 1871р.). Декрет про відстрочку платежів по векселях (12 квітня 1871 р.). Декларація Комуни до французького народу (19 квітня 1871 р.). Декрет Комуни про заборону нічної праці в пекарнях (20 квітня 1871 р.). Декрет Комуни про повернення майна, заставленого у ломбард (6 травня 1871 р.). Декрет Комуни про ревізію пустуючих квартир буржуазії (24 квітня 1871 р.). Декрет Комуни про заборону свавільних штрафів і відрахувань із заробітної плати (27 квітня 1871 р.). Декрет про репресії.

Тема 16. Виникнення і розвиток буржуазної Німеччини. Об'єднання Німеччини

Особливості розвитку Німеччини у першій половині XIX ст. Реформи в Пруссії. Вплив революції 1848 р. на розвиток німецьких держав. Північнонімецький союз. Утворення імперії. Конституція 1871 р. Державний лад Німеччини у кінці XIX – на початку XX ст. Джерела та основні риси права Німеччини нового періоду.

Австрійська імперія та реформи Габсбургів. Окупація Франції. Віденський конгрес. Німецький Союз.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. Історія держави і права новітнього часу

Тема 17. Історія держави та права новітньої Великобританії, Франції, Німеччини

Прем'єр Ж.Клемансо. Національний блок. Велика депресія 1929-33 р.р. Фашистські організації. Генерал Шарль де Голль. Основні положення Конституції Франції 1946р. Основні положення Конституції Франції 1958р. Франсуа Міттеран. Франція першого періоду

президентства Ж. Ширака. Жан-П'єр Раффарен. Виборча реформа 1918р. Виборча реформа 1928 р. Вестмінстерський статут. «Морський лев». Прем'єр-міністр Великобританії В.Черчилль. М.Тетчер. Політичний курс Дж. Мейджора. Урядування Т.Блера. Ольстерське питання. Утворення Веймарської республіки. Веймарська конституція 1919 р.. Причини приходу до влади німецького фашизму. Державний та суспільний лад фашистської Німеччини. Законодавство фашистської Німеччини. Утворення ФРН і НДР. Конституція ФРН 1949 р. Державний лад ФРН у другій половині ХХ ст. Соціальна структура суспільства. Соціальне законодавство ФРН. Об'єднання Німеччини у 1990 р. Основні напрями державно-правового розвитку Німеччини у кінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Тема 18. Історія держави та право новітніх США

Особливості соціально-економічного розвитку США новітнього періоду. „Новий курс” Ф. Рузвельта. Взаємовідносини трьох гілок державної влади у другій половині ХХ ст. Зміни у соціальній структурі США протягом другої половини ХХ ст. Додатки до Конституції США в ХХ ст. Федеральний закон та закони штатів. Цивільне, трудове та кримінальне право США. Основні напрями державно-правового розвитку США у кінці ХХ – на початку ХХІ ст.

3. Рекомендована література

Базова

1. Бостан Л.М., Бостан С.К. Історія держави і права зарубіжних країн. (Держава і право епохи станово-кастового суспільства): Навч. посіб. - Запоріжжя: ЗЮІ МВС України, 2000.
2. Всеобщая история государства и права. Под. ред. О.А. Омельченко. Ч. I.- М., 1999.
3. Глиняний В.П. Історія держави і права зарубіжних країн: Навч.посіб./ 6-те вид.- К.: Істина, 2010.
4. Джужа О.М. та ін. Історія держави і права зарубіжних країн. Навчальний посібник, К., Атіка, 2006.
5. Захарченко П.П. Історія держави і права зарубіжних країн. Навчальний посібник, К., 2010.
6. История государства и права зарубежных стран. Под. ред. О.А. Жидкова и Н.А. Крашенинковой. - М., 1998.
7. История государства и права России. Учебник. Под редакцией Ю.П.Титова М.: 2000.
8. Історія держави і права зарубіжних країн [Текст] : посіб. для підготов. до іспитів / В. І. Орленко, В. В. Орленко. - Вид. 4-е, стер. - К. : Вид. Паливода А. В., 2010. - 243 с.
9. Історія держави і права зарубіжних країн Хрестоматія. За ред. Гончаренко В.Д. К., 2002.
10. Кормич А. І. Історія вчень про державу та право. Навчальний посібник. Видавництво: К.: Правова єдність, 2009. – 312 с.
11. Ливанцев К.Е. История буржуазного государства и права. - М., 1986.
12. Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн. Навчальний посібник. – Вид-во: Атіка - 2009.- 622 с.
13. Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посібник. -3. вид., допов. - К. : Атіка, 2001.
14. Мудрак І. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: Курс лекцій. - Ірпінь, 2001.
15. Музыченко П.П. Витман К.Н. История государства и права зарубеж. стран. История государства и права Росии. Уч. пособие Ч. II. Харьков 2001. - 624 с.
16. Омельченко О.А. Всеобщая история государства и права. Учебник в 2 ч. ч: 1 т. 2. М 1998
17. Омельченко О.А. Всеобщая история государства и права. Учебник т. II. - М., 1998.
18. Страхов М.М. Історія держави і права зарубіжних країн: Підручник. - Х.: Право, 2001.
19. Федоров К.Г. Історія держави і права зарубіжних країн.- К.: Вища школа, 1994.
20. Хома Н.М. Історія держави та права зарубіжних країн: Навч. посіб. - К.: Каравела, 2003.
21. Шигаль Д.А. Історія держави і права зарубіжних країн [Текст] : курс лекцій / Д. А. Шигаль. - Х. : ФІНН, 2010. - 340 с.
22. Шевченко О.О. Історія держави та права зарубіжних країн. Хрестоматія К: Вентурі 1995.

Допоміжна

1. Авдиев В.И. История Древнего Востока. - М.: Высшая школа, 1971.

2. Бартошек П.Н. Римское право: понятие, термины, определения. - М., 1989.
3. Берг М.А. Великая английская революция в портретах ее деятелей. - М., 1990.
4. Верещягін С.Г. Правові форми реалізації політики податків у Стародавній Греції та Стародавньому Римі // Право и политика, Москва, №5 (101) 2008, nota bene.
5. Галанза П.Н. Государство и право Древнего Рима. - М., 1983.
6. Ерошкин Н.П. История государственных учреждений дореволюционной России. - М., 1983.
7. Задорожний Ю. Започаткування римським правом принципів права у країнах романо-германської правової сім'ї // Право України.-2010.№3.-с. 272.
8. Задорожний Ю. Започаткування римським правом принципів права у країнах романо-германської правової сім'ї // Право України.-2010.№3.-с. 272.
9. Задорожний Ю. Роль римського права у процесі становлення та розвитку університетів у країнах Західної Європи – Юридичний журнал // Право України. - 2009. № 3.- с. 153.
10. Зискінд І.О. Господарсько-правовий аспект регулювання та нагляду (контролю) у сфері страхування: досвід України та зарубіжних країн [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Зискінд Ігор Олександрович ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". - О., 2011. - 20 с.
11. История Древней Греции. Библиотека всеобщей истории. - Санкт-Петербург, 1999.
12. Каролина. Уголовно-судебное уложение Карла V . Под. ред. С.Я. Булатова - Алма – Ата., 1967.
13. Конституції нових держав Європи та Азії. Київ, 1996. Луняк М.О. Історія держави та права зарубіжних країн: Лекційний курс та навч. - метод. матеріали. - Ніжин: Редакційно-видавничий відділ НДПУ ім. М.Гоголя, 2003
14. Минин А.А., Язысов, Е.Ф. Конституция США. История, современность. - М., 1988.
15. Нерсесянц В. История права: Англия и Россия. - М., 1987.
16. Рене Давид, Камилла Жоффре-Спинози Основные правовые системы современности.- Издательство: М.: Международные отношения: 2009.- 456 с.
17. Российское законодательство X-XX веков. В 9 т. - М., 1984.
18. Страхов М.М. Всесвітня історія держави і права. Держава і право Стародавнього світу. Вип. 1. - Х., 1994.
19. Титикова С.С. Сословно-представительная монархия в России. - М., 1987.
20. Ткачук В. про деякі історичні аспекти ролі та місця релігійних норм при формуванні змісту кримінальних покарань // Право України. – 2010. № 5.
21. Турен А. Процесс демократизации в Восточно-Европейских странах. МЭ и МО. - 1991. - № 1
22. Хачатурян Н.А. Возникновение Генеральных штатов во Франции. - М., 1976.
23. Шаповал В.М. Державний лад країн світу. К.1999.
24. Шишкін В.І. Забезпечення прав людини в судочинстві США (організаційні і процесуальні засади). - Київ, 2000.

13. Інформаційні ресурси

1. <http://portal.rada.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
2. <http://kmu.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України
3. <http://ccu.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України.
4. <http://president.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Президента України.
5. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».
6. <http://virtuni.education.zp.ua> – Віртуальна аудиторія КПУ
7. <http://www.osvita.org.ua/> - Освітній портал
8. <http://student.pp.ua/load> - Студентський портал України
9. <http://studrada.com.ua/libonline> - Центральний юридичний портал України
10. <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/index> - Державна пенітенціарна служба України
11. <http://pen.div.co.ua/> - Інститут кримінально-виконавчої служби

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: іспит.

Засоби діагностики успішності навчання

Поточний контроль – оцінювання за результатами практичних занять.

Контроль самостійної роботи – захист індивідуальних науково-дослідницьких завдань.

Підсумковий контроль – екзамен

Сума балів за всі види навчальної роботи	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку
90-100	A	Відмінно	зараховано
82–89	B	Добре	
75–81	C	Задовільно	
67–74	D		
60–66	E		
35–59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання
1–34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни